

Світлана Шабат-Савка

**КОМУНІКАТИВНА ІНТЕНЦІЯ У МОЛИТОВНОМУ ДИСКУРСІ:
СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЕКСПЛІКАЦІЇ**

У статті визначено структуру комунікативної інтенції в молитовному дискурсі; здійснено аналіз синтаксичних засобів її реалізації та експлікації; розглянуто іллокутивно-перформативні предикати, питальні та непитальні конструкції, що виступають найбільш релевантними в ситуації молитовного спілкування.

Ключові слова: інтенція, сакральний дискурс, молитовне спілкування, прагматичне прохання, синтаксичні конструкції, перформативність.

Светлана Шабат-Савка

**Коммуникативная интенция в молитвенном дискурсе: синтаксические средства реализации и
экспликации**

В статье определено структуру коммуникативной интенции в молитвенном дискурсе; осуществлено анализ синтаксических средств ее реализации и экспликации; рассмотрено иллокутивно-перформативные предикаты, вопросительные и невопросительные конструкции, что выступают наиболее релевантными в ситуации молитвенного общения.

Ключевые слова: интенция, сакральнй дискурс, молитвенное общение, прагматическая просьба, синтаксические конструкции, перформативность.

Svitlana Shabat-Savka

**Communicative Intention in a Prayer Discourse:
Syntactic Means of Its Realization and Explication**

The article defines the structure of the communicative intention in a sacral text, namely prayer; the analysis of syntactic means of the realization and explication of the speaker's intentions in a prayer discourse is performed; illocutive and performative predicates, interrogative and non-interrogative constructions, which appear to be the most relevant ones in a prayer communion situation, are examined.

Key words: intention, sacral discourse, prayer communion, pragmatic request, syntactic constructions, performativity.

Лінгвістика сьогодення рясніє різноманітними концепціями, напрямками, течіями, серед яких виокремлюємо ті, які спрямовані на всебічний опис та аналіз процесів людського спілкування, – приміром, дискурсологію і мовленнєзнавство. Предметом вивчення цих двох тісно поєднаних і дотичних дисциплін виступають: системно організований мовленнєвий потік, текст; дискурс, його типологічні та структурні параметри; жанрова диференціація мовлення тощо.

Дискурс відображає комунікативну ситуацію, певну подію, це поєднання тематичних, змістових та стилістичних складових із позалінгвальними засобами, які впливають на перебіг комунікації, „опосередковують взаємодію учасників спілкування, їхні мотиви, цілі та стратегії” [17, с. 626]. Ф. Бацевич трактує дискурс як інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, внутрішню, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування, являє собою синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психологічних та ін.) чинників, залежних від тематики спілкування, і має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [2, с. 45].

Залежно від того, в якому комунікативному контексті або ж ситуації відбувається мовленнєва діяльність, виділяють різні типи дискурсів: політичний, науковий, медичний, художній, сакральний та ін., але кожен з них детермінований **категорією комунікативної інтенції**, мотивами та прагненнями мовця, пресупозитивними характеристиками інтерактивного процесу, стосунками між комунікантами, їхніми соціально-

психологічними ролями. Релевантна інтерпретація інтенцій у дискурсі залежить і від правильно організованої суб'єктом комунікації системи синтаксичних засобів.

Мета нашого дослідження – визначити інтенційний діапазон комунікативних потреб мовця в одному із сакральних текстів – молитві, виявити специфіку молитовної ситуації, окреслити систему синтаксичних засобів, релевантних для молитовного дискурсу.

У сучасній лінгвістиці вивчення молитовного дискурсу викликає значне похвалення і зацікавленість з огляду на *соціокультурний* контекст, пов'язаний із процесами духовного відродження, поверненням до церкви, релігійної спадщини, та *лінгвістичний*, умотивований відсутністю праць, присвячених комплексному науковому описові конфесійного стилю, його жанрових модифікацій – молитви, проповіді, сповіді, обрядового дійства (типологія релігійних дискурсів В.Карасика).

Молитва, як феномен світової культури та один із сакральних дискурсів, стала об'єктом багатьох наукових студій з філософії, теології, культурології, філології. Так, у своїй фундаментальній праці „Ікона та іронічність” В.Лєпахін називає молитву „словесною Божою іконою” і виділяє ознаки цього іконного образу: онтологічність, антиномічність, канонічність, символічність, синтетичність, синергійність [14, с. 145]. Інші дослідники зазначають, що молитва – це „сокровенний вияв релігійного духу”; „відповідальна праця і велике мистецтво, якому треба навчитися, бо інакше розмова з Богом тільки посилить внутрішній духовний хаос людини” [4; 14]. Вона, виступаючи фундаментальною складовою будь-якого ритуально-культурного дійства, осмислюється, на думку І.Бетко, як апеляція людської душі до Бога [4, с. 56].

У літературознавстві молитву вивчають із позицій жанрової специфіки, типологічних ознак, трансформацій, диференційних параметрів (Т. Салига, В. Антофійчук, І. Бетко, С. Хороб, Т. Бовсунівська, О. Новик, І. Даниленко). Канонічна молитва не має автора; вона вмотивована, на думку Т. Бовсунівської, лише духовними потребами епохи, зануреної в медитативність, сповідальність, прагненням споглядати Бога [7, с. 8]. Матеріалом нашої розвідки стали авторські поетичні молитви, які вміщені в „Антології української літературної молитви”, укладеній професором В. Антофійчуком.

У мовознавчих працях молитовний дискурс вивчають різноаспектно: у плані його структурно-семантичної організації та жанрової специфіки (Н. Гуїванюк, Т. Тарасюк), з погляду використання певних груп лексики (Л. Ткач, І. Шепетюк, Г. Баран), визначення ролі звертань (молитовних, сакральних) у творенні духовного діалогу (С. Богдан, І. Грималовський). Молитовний дискурс побудований за певними канонами, з урахуванням жанрової належності, мети та комунікативного завдання, проте, як і будь-який інший, характеризується текстовими категоріями: учасники спілкування, умови перебігу комунікації, організація та способи презентації мовленнєвої діяльності. Власне тому перспективним видається вивчення молитви з позицій теорії мовленнєвих актів, що почасти відображено у працях А. Кожинової, М. Войтак, Т. Бердникової, які розглядають молитву як комунікативний акт [13; 9]. Нам імпонує такий підхід, оскільки вважаємо молитву особливим мовленнєвим актом, інтенційно й ситуативно зумовленим, граматично й семантично організованим висловленням.

Комунікативна ситуація молитовного спілкування за своєю суттю **діалогічна** (розмова людини з найвищою силою – Богом), і таке розуміння видається нам найбільш прийнятним. У словниках, енциклопедіях молитву тлумачать як усталену словесну формулу (усталений текст), змістом якої є звернення до Бога, Пресвятої Богородиці, ангела, святих із проханням чи подякою або прославлення священних осіб чи подій [8, с. 537]. Хоча, з іншого боку, молитва як особливий канонічний жанр не передбачає вербально вираженої репліки-реакції. Молитовне спілкування одностороннє (зворотний зв'язок можливий за умови невербального втілення – відчуття молільником духовної

енергії, наснаги, сили) і монологічне, оскільки це „інтенція душі наодинці з Богом” [10]. На думку П. Біланюк, молитва не монолог однієї людини, не діалог, а „міжособовий полілог, бо вона з конечності включає багато осіб. З християнського погляду кожна молитва – це зов Бога Отця через Сина і у Святому Дусі, спрямований до людської особи” [5, с. 76].

Будь-яка мовленнєва дія детермінована **інтенцією мовця**. Цей лінгвістичний феномен присутній у кожному прагненні людини, від нього залежать комунікативні стратегії і тактики, програмування мовлення, вербальні та невербальні засоби його здійснення. Дослідники молитовного дискурсу (тексту) виокремлюють молитви прохальні, покайні, подячні, славословні, в їх основі лежить конкретна комунікативна потреба. Цілком слушно вважаємо думку В. Антофійчука про те, що „людина не знайшла досконалішої, ніж молитва, форми, в якій можна було б виповісти найпотаємніше, зважитися на відвертість, щирість і безпосередність самовираження. У цьому – одне із таїнств вічності молитви, таїнство особистісного катарсису, перевтілення й облагородження, яке можна відчуті тільки у духовному єднанні з Абсолютом” [16, с. 4]. Т. Бовсунівська говорить і про „постійні”, ритуальні, молитви, для яких характерні стандартні текстові схеми, певна шаблонність, а також про „немолитву”, написану без надії, що її почує Бог [7, с. 3].

Важливою категорією комунікативної ситуації, відображеної у молитві, виступає мовець (адресант, віруючий) із властивими йому знаннями, інтенціями, стратегіями. Основне комунікативне завдання суб’єкта комунікації полягає в тому, щоб його молитва була почута Богом. З-поміж **стратегій** молитовного дискурсу – одержати підтримку від Бога, очистити душу, покаятися, утвердити велич і силу Божого слова.

Комунікативна інтенція має відповідну композицію, структуру. Процес моління розпочинається з *поважливого звертання до святих*. Як зауважує С. Богдан, це своєрідний код, завдяки якому встановлюється і дотримується духовний діалог із божеством [6, с. 76]. Категорія адресатності у молитовних текстах дещо видозмінена, якщо її порівняти з усно-розмовним мовленням. Молитва – це сакральний континуум, спілкування з надаресатом – Богом – вивищує людину, налаштовує на довірливу розмову. Висловлення, що містять пряму апеляцію до Бога, Ісуса Христа, Божої Матері, наскрізь метафоричні, переповнені великою надією, любов’ю до Господа, відображають найпотаємніші бажання молільника, як-от: *До тебе, Господи, що там живеш на небі, Звертаю очі я в пригоді і в потребі* (П. Гулак-Артемівський). *Ти не дай мені, Боже, спочити, не дозволяй мені скинути оков, Але дай мені силу скорити пружність мови – найкращої з мов* (М. Кушнір). *Пречистая Діво Маріє, Врятуй нас від нелюбові, Від помсти лукавому ближньому, що сіє заздрість і зло* (М. Людкевич). Серед засобів вираження звертань: субстантивовані прикметники: *Всевишній! Я тобі молюся, молекул космоса Твого* (П. Куліш); перифрази, напр.: *Богоцвіте, склони свою голову на нашу землю!* (В. Вовк). *Мати Спасителя, Душ Утішителя, Вірна Супутнице, В горі заступнице... Спаси, Богородице, нас* (Є. Крименко).

Звертання в окремих молитовних текстах набувають інтимного характеру за рахунок уведення в структуру речення займенникових слів, прикметників, які позначають найвищий вияв ознаки, пестливі форми, як-от: *Мій Господи, красою доброти й розради торкнись мого пораненого серця* (М. Івасюк). *О найсолодший мій Ісусе, царю ангельський, Боже чудесний, пресвятий і преблагословенний, Предобрий сину божий і предвічний! Ти в восхваляннях ангельських перебувай!* (К. Транквіліон-Ставровецький). *Бозю! Що там у тебе в руці?! Дай мені, Бозю, хоч соломинку... Щоб не втонуті в Голодній Ріці* (А. Листопад).

Особливою експресивністю відзначаються риторичні звертання з вигуківими словами, напр.: *О Боже великий, Ти відкрий мені радість і світло, мов ріки, Хай на мене поллються!* (Ф. Прокопович). *О Христе! Не дай в пеклі зотліти! Дай мені в граді небеснім*

жити (Г.Сковорода). Кожна людина, щиро молячись, має надію на допомогу, опіку та омофор Божий, тому й використовує різні звертальні засоби, аби бути почутою, а те, про що просить, – збулося.

Важливим структурним компонентом експлікації комунікативних інтенцій у молитві виступають перформативи – висловлення, при вимові яких одночасно відбувається дія. Принцип „слово як дія” був уведений британським ученим Дж. Остіном і став основою прагматичного та комунікативно-функціонального напрямів у лінгвістиці. Ідея діяльнісного начала знайшла підтримку в працях Дж. Серля, П. Грайса. Саме ці мовознавці створили теорію мовленнєвих актів, вивели в окрему дослідницьку одиницю мовленнєвий акт, визначальними складовими якого є: локуція, іллокуція та перлокуція. Кожне речення / висловлення виступає засобом реалізації відповідного мовленнєвого акту.

У практиці лінгвістичних студій знаходимо різні класифікації мовленнєвих актів з урахуванням іллокутивної мети або наявності перформативів (Дж. Остін, Дж. Серль, Г. Почепцов, Ю. Апресян, в українському мовознавстві – Л. Турик, Г. Валігура), однак саме Дж. Остін визначив перформативні та констативні висловлення, серед них виокремив вердиктиви, екзерситиви, комісиви, бехабітиви, експозитиви [15, с. 109]. Дж. Серль систематизував перформативи за іллокутивною метою, зокрема визначив: асертивну мету (повідомити про щось), комісивну (пообіцяти, зобов'язати щось виконати); директивну (спонукати співрозмовника до виконання якоїсь дії); декларативну (оголосити про щось, назвати); експресивну (висловити ставлення до певної ситуації мовлення – вітання, вдячність, співчуття) [18, с. 252]. Ю. Апресян виділяє п'ятнадцять груп перформативів – висловлювань мовленнєвої дії: спеціалізовані повідомлення і твердження, зізнання, обіцянки, прохання, пропозиції та поради, попередження і пророкування, вимоги та накази, заборони та дозволи, згоди і заперечення, схвалення, осуди, запрошення, мовленнєві ритуали, спеціалізовані акти відчуження, відміни, відмови, називання і призначення [1].

В українському мовознавстві з урахуванням комунікативно-інтенційного змісту висловлення А. Загнітко виділяє прагматичні типи речень: констативи, промісиви, менасиви, директиви, квеситиви, перформативи [11, с. 123], що передають мовленнєву дію, наприклад – директиви виражають наказ та прохання, квеситиви реалізують запит інформації.

Перформативне висловлення у молитовному дискурсі експлікує доволі розлогий інтенційний діапазон мовленнєвих потреб: **інтенцію прохання** – одна із глобальних та визначальних у комунікативній ситуації моління. Мовець ставить перед собою директивну мету: попросити про найсокровенніше, найпотаємніше. Пор.: *Мій Боже! Я Тебе прохаю: Хай Батьківщина буде сильна* (В.Кредо). Молитовне прохання може виражатися не тільки експліцитно (у випадку з перформативами *прошу, прохаю*), але й імпліцитно, відображаючи при цьому різноаспектне прохання мовця: *вберегти, врятувати: Ой Боже отче! Чи мені ж пропасти? Ти зриши душі моєї темноту... Ти й горобцеві не даєш упасти, Рятуй, создателю, мене, рятуй!* (П.Куліш); *благословити: Усе ти можеш, Боже мій єдиний. Благослови на справу добру Ти* (В.Кредо); *навчити: Боже з неба високого, Слухай, ласкав, слова мого: Дай ми руки до роботи, До науки дай охоти!* (Ю.Федькович); *помилувати: О милий Боже України! За кров, за сльози, за руїни, За все, що терпимо в цей час – Помилуй нас* (Б.Лепкий); *пом'янути: Тож ревно помолімося за всіх, Кого сувора доля не пригорне, Хто не зазна ні радості, ні втіх, За всіх, кого нещадно чавлять жорна* (Юрій Клен); *покарати: За наші сльози, в горі скам'янілі, Яких розпука сплакати не може, За наші рани, в серці накупілі, Скарарай їх, Боже!* (П.Карманський). На нашу думку, прохання Бога про те, щоб когось покарати або наказати, можна вважати

„змістовим відхиленням”, оскільки молитва за своєю суттю світла і чиста, а в такому контексті набуває негативних конотацій.

Російська дослідниця О.Беляєва спонукальні мовленнєві акти диференціює на прескриптиви (наказ, розпорядження, дозвіл, заборона та ін.); сугестиви (порада, пропозиція, попередження) і реквестиви (прохання, моління, запрошення) [3, с. 128]. Якщо говорити про функціонально-семантичне поле спонукальності, то її ядро з-поміж реквестивів формує мовленнєвий акт прохання, на периферії перебуває моління / благання і запрошення. Реквестиви належать до некатегоричних мовленнєвих актів, оскільки спонукальні речення з імперативом у другій особі передають молитовне, смиренне прохання. Статус мовця (віруючого) у молитовному дискурсі нижчий, тому що адресатом виступає найвища субстанція, Абсолют. Возвеличення Бога і применшення людиною своєї гідності відображає концептосферу, світосприйняття, побудоване на протиставленні – святості Бога і гріховності людини, пор.: *Шляхетності Твоїй я віддаюсь, мій Боже. Побий промінням моє стемніле серце, дай розумові сили знайти дорогу, що веде до сина* (М.Івасюк). *Паду навколішки перед Тобою й благаю Тебе, Боже, очисти мене від страху й безнадії. Амінь* (М.Івасюк). *Ну що я маю, окрім тебе? Гнітять мене – яка потреба? Я покликаю тебе з неба, прихильним будь завжди мені!* (П.Мовчан).

Комунікативну ситуацію молитовного прохання експлікують іллокутивно-перформативні дієслова *молитися, благати*, як-от: *До Тебе підношу я, Господи, молитву і душу свою, мій Боже, на тебе надіюсь я, до Тебе одного молюсь* (О.Грек). *Молюсь...Лише молюсь, благаю, Шукаю Бога в небесах, на землю падаю в сльозах і в муках мучусь-мираю* (Олександр Олесь). *І я благаю Бога, щоб відринув Від тебе ворогів підступну зграю* (Н.Тихий).

Деякі заголовки віршованих молитовних текстів актуалізують інтенції мовця: «Прохання» (М.Кушнір), «Благання» (П.Грабовський) тощо.

До інтенцій волевиявлення, релевантних для молитовного дискурсу, зараховуємо й **оптативні** (бажальні) настанови, що виражаються перформативним дієсловом *хотіти*: *Царю наш Небесний, хочу славить Чудеса Твої предивні, вічні* (Д.Заточник). *Я перейду, я хочу перейти – Так прагне сонце, темне і порожнє! Лілею біду у мені зрости, Спаси мене від ненависті, Боже* (Т.Майданович). *О Боже мій милий! Тяжко жить на світі, а хочеться жить, Хочеться дивитись, як сонечко сяє, Хочеться послухать, як море заграє* (Т.Шевченко).

Молитва слугує потужним, чуттєвим засобом передавання думок і бажань мовця: „Лаконічно основний зміст молитви можна передати рядком із вірша М. Руденка „Святі чуття, закладені в молитву”, який концентрує справді найсвятіше, що є в житті людини: Бог і церква, матір і батьківщина, родина і народ, мова і усталені віками звичаї та обряди. Мабуть, немає почуттів і прагнень, яких не можна було б виповісти у молитві” [16, с. 8].

Оптативність у межах сакрального тексту проявляється імпліцитно, зокрема у висловленнях можуть реалізуватися: бажання мовця покаятися у своїх гріхах, недобрих вчинках, напр.: *І нам прости проступки наші грішні* (Ю.Федькович). *Знать, любиш нас незмірно! А дяка де? Де ж люди ті, що десь за Тебе на хресті приймили б смерть покійно?* (В.Щурат); бажання подякувати Богові за всі ласки та щедроти: *Єдиний Боже! Вдячний Тобі щиро, що день оцей Ти допоміг прожити. Лише у Тебе, Господи, я вірю* (В.Кредо). Дуже часто у молитві вдячність підсилює почуття віри в Господа: *Вірую, Господи, і визнаю, що Ти еси воістину Христос, Син Бога Живого, що прийшов на світ грішників спасти, між якими я перший* (з молитви перед святим Причастям); виразним комунікативним завданням виступає і бажання молільника похвалити прославити та возвеличити Бога, напр.: *Хвала Тобі, Владико мій, і царю всіх Святих!* (В.Щурат). *Ave, Maria! Благословенна будь межі жєнами!* (П.Карманський). *Свою любов і радість, і біду*

На вітвар Твого храму я кладу. Тебе я величаю над всіма, Бо рівного Тобі – ніде нема (О.Лупул). Рефреном вдячності та возвеличення звучать рядки: *Завжди шануюся усіх твоїх святинь. О Боже мій, і Син, і Дух Святий. Амінь* (В.Кредо).

У контексті молитви виявляємо й побажальні інтенції, які мають стосунок не тільки до мовця, але й до узагальненого суб'єкта, напр.: *Хай обминуть мене і горе, і нещастя* (В.Кредо). *І царство пресвяте Твоє Най між людьми настане, Най щезне з світу всяке зло, Най зникне все погане* (П.Штокалко).

З-поміж синтаксичних засобів реалізації комунікативних інтенцій у молитовному дискурсі виділяємо питальні та непитальні речення. Спонукальні висловлення – одна з найбільш уживаних конструкцій, оскільки передає реквестивну настанову, пор.: *Боже великий, єдиний, Нам Україну храни, Волі і світла промінням Ти її осіни* (О.Кониський). *О Господи, пробач мої бланання!* (М.Старицький). Розповідні речення реалізують інтенції інформування, повідомлення, сповідальності тощо, як-от: *Вірю в єдиного Бога: крім Бога, нічого немає, Вірю, що є тільки дух, космос же – прояв його* (В.Самійленко).

У молитовному дискурсі питальні речення лише імітують пошук інформації: *Боже, хіба ж ти пуста? Чом же ти одвернувся? Наші ж батьки Тебе кликали – і Ти до них відгукнувся* (Л.Костенко). Нанизування питальних конструкцій передає ситуацію розмірковування, в якій реалізуються смислові відтінки докору, невдоволення „бездіяльністю Бога”, як-от: *Чи ти мене, Боже милий, Навік забуваєш, Одвертаєш лице своє, Мене покидаєш? Доки буду мучить душу І серцем болити? Доки буде ворог лютий На мене дивитись І сміятись!..* (Т.Шевченко). Подекуди молитовний текст відображає фіктивну мовленнєву ситуацію, як-от: *Ти їх прости? – катів! – Та я не можу, Христе. В мені шаліє біль! За мною ходить жаль!* (П.Карманський).

Риторичні запитання створюють експресивність та величність мовлення, мають повчальний зміст, за вираженням комунікативно-інтенційного діапазону прирівнюються до крилатих виразів, афоризмів, напр.: *О, Боже мій! О, всемогутній Боже! Якщо не ти – то хто мені pomoже? Подасть надію у наступний день? Хто витре сльози доброю рукою, І хто-бо дасть душі моїй покою І сил додасть, щоб дивнішу з пісень, Пісню життя, – Тобі лиш проспівало Серце моє?* (Г.Душак).

Окличні речення виражають урочистість та пафосність молитовного дискурсу, емоційно-вольові прояви того, хто молиться, як-от: *Яка ти красна, Матінко Христова!* (Ю.Федькович). *О розп'ятий! Ти ж лишив нам заповіт отой найвищий: свого ближнього любити, за рідню життя віддати!* (І.Франко).

До синтаксичних засобів реалізації комунікативних інтенцій у молитві належать і еквіваленти речень: незакінчені висловлення, нечленовані комунікати. Так, незакінченість семантико-синтаксичної структури речення у молитовному дискурсі, навмисний обрив висловлювання детерміновані позицією адресанта, його прагненням зосередити та акцентувати увагу на важливій інформації, підкреслити важливість повідомлюваного, як-от: *Мої гріхи, о Боже, відпусти, Щоб я відкрито в очі всім дивилась... Щоби душа моя не замулилась... Спаси, помилуй і навік прости* (Л.Клименко). *Зойк безборонних... холод могильний... Гомін прощальний з-під стріх... Змилуйся, Боже! Боже всесильний... Глянь, подивися на них!* (Б.Гомзін).

Молитовний дискурс за своєю комунікативною організацією відповідає надфразній єдності – складній синтаксичній побудові, яка тематично складається з трьох компонентів: зачину, розкриття, розгортання теми і висновку. Кожна молитва починається зі звертання до Бога, далі описується те, про що хоче розповісти суб'єкт комунікації: попросити, покаятися, подякувати чи прославити Господа (у межах однієї молитви може реалізуватися одна інтенційна лінія або перехрещуватися декілька), висновок має повчальне, афористичне звучання. Обов'язковим структурним елементом молитви,

почасти канонічної, є еквівалент речення „*амін*”, який свідчить про завершеність молитви як комунікативного акту, символізує віру людини у всесильність та могутність Бога. Зразком змістової та жанрової специфіки молитовного дискурсу виступає молитва „Отче наш” – джерело духовної наснаги для кожного християнина, велична осанна Господові за добро, любов та всі земні блага і щедроти, які Він посилає людям на землю.

Молитва як комунікативне явище має паралінгвістичне оформлення. Особливої широти та експресивності молитовному дискурсу надають невербальні засоби комунікації, серед яких виділяємо: *фонаційні* – молитву виголошують пошепки, з особливим голосовим темпом і тембром. Це передусім має стосунок до особистісних молитов, інша річ – літургійна молитва, яку промовляє священник уголос; *пантомімічні* – припадання до ікони, цілування образу, ритуальні жести, рухи тіла – рук, голови, міміка; *візуальні* – моляться у церкві, капличках, монастирях, а тому важливу роль відіграє храмове оздоблення, іконографія, свічки, ризи; *ситуаційні* – процес моління відбувається в особливій аурі, молитовній атмосфері смиренності перед образом, іконою у церковному храмі чи вдома.

Отже, молитва як жанр конфесійного спілкування має виразний ілюкутивний потенціал. Це одна з найбільш релевантних форм для втілення інтенцій, пов’язаних із сакральною сферою, – подякувати Богові, покаятися, попросити в Господа про сокровенне, висловити найпотаємніше. Синтаксичні засоби експлікації та реалізації увиразнюють комунікативні потреби мовця. Дискурс-аналіз молитви свідчить про тісне поєднання вербальних та невербальних компонентів задля створення цілісного релігійно-культурного утворення – тексту з потужною енергетикою, глибоким змістом, життєвими морально-духовними орієнтирами для кожного християнина.

Література

1. Апресян Ю.Д. Перформативы в грамматике и словаре / Ю.Д.Апресян // Интегральное описание языка и системная лексикография // Избранные труды : В 2 т. – Т. 2. – М., 1995. – С.208-262.
2. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 279 с.
3. Беляева Е.И. Грамматика и прагматика побуждения: английский язык / Е.И. Беляева. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1992. – 168 с.
4. Бетко І. Молитва як релігійно-філософський жанр / І. Бетко // Дивослово. – 1999. – № 12. – С. 56-57.
5. Біланюк П. Божа істина, краса і любов. Проповіді, доповіді і розвідки / П. Біланюк. – Дрогобич : „Відродження”, 1995. – 308 с.
6. Богдан С. Молитовні та акафістні звертання як домінанта духовного діалогу / С. Богдан // Науковий вісник Чернівецького університету. – Слово’янська філологія : Зб. наук. праць. – Вип. 117-118. – Чернівці : Рута, 2001. – С. 75-81.
7. Бовсунівська Т. Молитва як літературний жанр. Роль Т. Шевченка в романтичному жанротворенні / Т. Бовсунівська // Дивослово. – 2003. – № 7. – С. 3-8.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь : ВТФ „Перун”. – 1140 с.
9. Войтак М. Проявление стандартизации в высказываниях религиозного стиля (на материале литургической молитвы) / М. Войтак // [http: www. gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/Article/Voitak_StandMolitv.php](http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/Article/Voitak_StandMolitv.php).
10. Жулинская А.С. Жанровое пространство религиозных текстов / А.С. Жулинская // Ученые записки ТНУ им. В.И. Вернадского.– Симферополь, 2005. – Т.18 (57). – №2. – С. 198–203. – (Серия „Филология”).
11. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови : Синтаксис : Монографія / А.П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
12. Карасик В.И. Религиозный дискурс / В.И. Карасик // Языковая личность : Проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики : Сборник научных трудов. – Волгоград : Перемена, 1999. – С. 5-9.
13. Кожина А.А. Структура молитвы с точки зрения коммуникативного акта / А.А. Кожина // Язык и культура : Третья международная конференция : Доклады и тезисы. – К., 1994. – С.181.

14. Лепахін В. Ікона та іконічність / В. Лепахін. – Львів, 2001. – 288 с.
15. Остин Дж. Слово как действие / Дж.Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. ХУІІ. – С.22-129.
16. Святі почуття, закладені в молитву: Антологія української літературної молитви [Упорядник, автор вступної статті і приміток В.Антофійчук]. – Бухарест : „Мустанг”, 2004. – 400 с.
17. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : Підручник / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
18. Серль Дж., Вандервекен Д. Основные понятия исчисления речевых актов / Дж. Серль, Д. Вандервекен // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып.ХУІІ. – С. 242-263.